

Sygn. akt III AUa 137/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 czerwca 2016 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Małgorzata Gerszewska
Sędziowie:	SSA Bożena Grubba (spr.) SSA Aleksandra Urban
Protokolant:	stażysta Sylwia Gruba

po rozpoznaniu w dniu 8 czerwca 2016 r. w Gdańsku

sprawy P. R. (1) i P. R. (2)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o ubezpieczenie społeczne

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 3 listopada 2015 r., sygn. akt VI U 1266/15

1. oddala apelację;

2. zasądza od pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. na rzecz ubezpieczonych P. R. (1) i P. R. (2) kwotę 270,00 (dwieście siedemdziesiąt 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

SSA Bożena Grubba SSA Małgorzata Gerszewska SSA Aleksandra Urban

Sygn. akt III AUa 137/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 1 kwietnia 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. stwierdził, że P. R. (2) jako osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność u płatnika składek P. R. (1) nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 8 września 2014 r.

Płatnik składek P. R. (1) oraz P. R. (2) odwołali się od tej decyzji wnosząc

o jej zmianę poprzez uznanie, że podlega ona jako osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność u płatnika składek ww. ubezpieczeniom od dnia 8 września 2014 r.

W odpowiedzi organ rentowy wniósł o ich oddalenie.

Odwołania zostały zarejestrowane pod sygnaturami VI U 1266/15 i VI U 1267/15, Sąd połączył ww. sprawy do łącznego rozpoznania pod sygn. VI U 1266/15.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy - VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 3 listopada 2015 r. w sprawie VI U 1266/15 zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. poprzez stwierdzenie, że P. R. (2) jako osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność u płatnika składek P. R. (1) podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 8 września 2014 r. (punkt pierwszy) oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. na rzecz ubezpieczonych kwotę 180 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (punkt drugi).

Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia i rozważania Sądu pierwszej instancji. P. R. (1) w sierpniu 2014 r. rozpoczął prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie wykonywania instalacji elektrycznej. Działalność obejmowała również sprzedaż hurtową perfum i kosmetyków oraz zabiegi kosmetyczne. Dnia 8 września 2014 r. jako osoba współpracująca została zgłoszona do ZUS żona P. R. (2). Płatnik składek P. R. (1) zadeklarował podstawę wymiaru składek w wysokości 5.000 zł. W okresie prowadzonej działalności gospodarczej P. R. (1) zajmował się wykonywaniem instalacji elektrycznej, a w ograniczonym zakresie sprzedażą kosmetyków, żona P. R. (2) zajmowała się świadczeniem usług kosmetycznych. Jest z wykształcenia technikiem usług kosmetycznych. P. R. (2) posiada m.in. certyfikat przedłużania i zagęszczania rzęs, przedłużania i stylizacji paznokci, zabiegów na twarz i ciało. Z usług kosmetycznych świadczonych przez odwołującą korzystała m.in. świadek K. M.. P. R. (2) świadczyła usługi w domu klientek. Dojeżdżała z profesjonalnym sprzętem kosmetycznym. Artykuły kosmetyczne uzupełniała na bieżąco, kupowała je za pośrednictwem Internetu. Usługi kosmetyczne reklamowała za pomocą wizytówek, które były dostępne m.in. w salonach fryzjerskich. Wszystkie dochody były odnotowywane w księdze przychodów i rozchodów.

Zdaniem Sądu Okręgowego postępowanie dowodowe wykazało ponad wszelką wątpliwość, iż P. R. (2) jako osoba współpracująca faktycznie wykonywała profesjonalne usługi kosmetyczne w miejscu zamieszkania klientek i zamierza je kontynuować. Sąd nie podzielił stanowiska pozwanego, zgodnie z którym wkład pracy P. R. (3) przy prowadzeniu działalności gospodarczej był marginalny. W zakresie świadczenia usług kosmetycznych to wyłącznie P. R. (2) osiągała przychód w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. P. R. (1) świadczył usługi wyłącznie w zakresie instalacji elektrycznych i pomiarów. Współpraca P. R. (2) odpowiada kryteriom, o których mowa w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2008, II UK 286/07, zgodnie z którym za współpracę przy prowadzeniu działalności gospodarczej uznać należy taką pomoc udzieloną przedsiębiorcy przez jego małżonka, która

ma charakter stały i bez której stanowiące majątek wspólny małżonków dochody z tej działalności nie osiągałyby takiego pułapu, jaki zapewnia ich współdziałanie przy tym przedsięwzięciu. Sąd Okręgowy odwołał się do treści art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 11 ust. 2, art. 20 ust. 3 w zw. z art. 18 ust.

8 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 121 ze zm.). Sąd Okręgowy podzielił pogląd Sądu Najwyższego wyrażony wyroku z dnia

11 grudnia 2014 r., I UK 145/14) dotyczący możliwości swobodnego określania wysokości podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne przez osoby prowadzące działalność gospodarczą także w stosunku do osób z nimi współpracujących. Reasumując, w stanie faktycznym niniejszej sprawy, organ rentowy nie był uprawniony do podważania zadeklarowanej przez płatnika P. R. (4) kwoty stanowiącej podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe

i wypadkowe oraz dobrowolne ubezpieczenie chorobowe P. R. (3) pod kątem zgodności z prawem lub zasadami współżycia społecznego. Mając powyższe na uwadze Sąd I instancji

na podstawie art. 477¹⁴§ 2 k.p.c. orzekł, jak w punkcie pierwszym wyroku. O kosztach orzeczonego na podstawie art. 98 k.p.c. oraz § 12 ust. 2 i § 2 ust 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.).

Apelację od wyroku wywiódł organ rentowy zaskarżając go w całości i zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 11 ust. 2, art. 12 ust.1, art. 13 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2015 r., 121) oraz naruszenie przepisów prawa procesowego - art. 233 § 1 k.p.c.

Wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Bydgoszczy do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji organ rentowy wskazał, że sugerowany wkład pracy ubezpieczonej był marginalny, o czym świadczą przychody ze sprzedaży kosmetyków. Wielkość dokonanych obrotów jest mało znacząca, wręcz okazjonalna. P. R. (2) nie zależało na rzeczywistych dochodach z tytułu współpracy przy prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej, o czym świadczy sam fakt zgłoszenia do ubezpieczeń krótko przed okresem korzystania z zasiłku chorobowego. P. R. (2) nie wykazała aktywności w poszukiwaniu kontrahentów, ograniczając się jedynie do sprzedaży mało znaczącej ilości kosmetyków. Nie dbając zupełnie o wynik finansowy nie skorzystano z możliwości opłacenia składek zgodnie z art. 18 ust. 8 ustawy systemowej. Za P. R. (2) zostały zadeklarowane składki od podstawy w wysokości 5.000 zł, nie posiadając środków na pokrycie składek, wypracowanych z prowadzonej działalności gospodarczej. W tej sytuacji cel zarobkowy, jaki powinien wyznaczać rozpoczęcie współpracy przy prowadzeniu działalności gospodarczej, ustąpił celowi w postaci uzyskania jedynie wysokich świadczeń z ubezpieczenia chorobowego.

Wnioskodawca na rozprawie apelacyjnej w dniu 8 czerwca 2016 r. wniósł o zasądzenie od pozwanego kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego nie zasługuje na uwzględnienie, albowiem nie zawiera zarzutów skutkujących koniecznością zmiany bądź uchylenia zaskarżonego wyroku.

Przedmiotem sporu była ocena, czy P. R. (2) (żona) jako osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność u płatnika składek P. R. (1) (mąż) podlega obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 8 września 2014 r.

Odnośnie lakonicznie sformułowanego przez pozwanego zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. wskazać należy, że skuteczne jego postawienie wymaga wykazania, że sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, lub nie uwzględnił wszystkich przeprowadzonych w sprawie dowodów, jedynie to bowiem może być przeciwstawione uprawnieniu do dokonywania swobodnej oceny dowodów (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2004 r., III CK 245/04, LEX 174185). Do naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie jest zatem - wbrew ocenie pozwanego - wystarczające przekonanie apelującego o innej, niż przyjęta wadze (doniosłości) poszczególnych dowodów i ich ocenie odmiennej niż przeprowadzona przez Sąd (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2000 r., V KKN 17/00, LEX nr 40424 i wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 21 marca 2006 r., I ACa 1116/2005, LEX nr 194518). W ocenie Sądu II instancji Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie zdołał wykazać wadliwości rozumowania Sądu Okręgowego z punktu widzenia zaprezentowanych powyżej kryteriów.

W ocenie Sądu II instancji Sąd Okręgowy w sposób prawidłowy ustalił stan faktyczny

w oparciu o zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, zaś w swych ustaleniach i wnioskach nie wykroczył poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikające z przepisu art. 233 k.p.c., nie popełnił też uchybień w zakresie zarówno ustalonych faktów, jak też ich kwalifikacji prawnej, które mogłyby uzasadnić ingerencję w treść zaskarżonego orzeczenia. W konsekwencji, Sąd odwoławczy oceniając, jako prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne dokonane przez Sąd pierwszej instancji uznał je za własne, co oznacza, iż zbędnym jest ich szczegółowe powtarzanie

w uzasadnieniu wyroku Sądu odwoławczego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., I PKN 339/98, OSNAPiUS z 1999 r., z. 24, poz. 776).

Przechodząc do rozważań merytorycznych wskazać można, iż zgodnie z art. 6 ust. 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 121 ze zm.; dalej ustawa systemowa) obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają, z zastrzeżeniem art. 8 i 9 tej ustawy, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność oraz osobami z nimi współpracującymi. Jak wskazuje art. 8 ust. 11 ustawy systemowej za osobę współpracującą z osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność oraz zleceniobiorcami, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4 i 5, uważa się małżonka, dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione, rodziców, macochę

i ojczyma oraz osoby przysposabiające, jeżeli pozostają z nimi we wspólnym gospodarstwie domowym i współpracują przy prowadzeniu tej działalności lub wykonywaniu umowy agencyjnej lub umowy zlecenia. Nie dotyczy to osób, z którymi została zawarta umowa o pracę w celu przygotowania zawodowego. Art. 11 ust. 2 ustawy systemowej stanowi, że dobrowolnie ubezpieczeniom chorobowemu podlegają na swój wniosek osoby objęte obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi, wymienione w art. 6 ust. 1 pkt 2, 4, 5, 8 i 10. Zaś zgodnie z art. 12 ust. 1 ustawy systemowej obowiązkowo ubezpieczeniom wypadkowemu podlegają osoby podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym.

Obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu podlegają osoby współpracujące - od dnia rozpoczęcia współpracy przy prowadzeniu pozarolniczej działalności lub wykonywaniu umowy agencyjnej albo umowy zlecenia do dnia zakończenia tej współpracy (art. 13 pkt 5 ustawy systemowej).

Ustawa systemowa nie zawiera legalnej definicji „współpracy przy prowadzeniu działalności”, definicja ta została wypracowana przez orzecznictwo Sądu Najwyższego, który, przykładowo,

w wyroku z dnia 6 stycznia 2009 r., II UK 134/08, OSNP 2010/13-14/170 uznał, iż cechami konstytutywnymi pojęcia „współpraca przy działalności gospodarczej”, o której mowa w 8 ust.

11 ustawy systemowej są występujące łącznie: istotny ciężar gatunkowy działań współpracownika, które nie mogą mieć charakteru wtórnego, bezpośredni związek z przedmiotem działalności gospodarczej, stabilność i zorganizowanie oraz znaczący czas i częstotliwość podejmowanych robót.

Warunkiem przy tym, jaki jest konieczny do uznania danej osoby za osobę współpracującą z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą, jest zaliczenie tej osoby do kręgu osób najbliższych dla osoby prowadzącej działalność gospodarczą. Za osobę tę może być uznana tylko osoba, która poza łączącym ją z prowadzącym działalność gospodarczą pokrewieństwem, pozostaje

z nim we wspólnym gospodarstwie domowym. Prowadzenie wspólnego gospodarstwa domowego oznacza natomiast wspólne zamieszkiwanie tych osób połączone ze wspólnym zaspokajaniem potrzeb życiowych, czyli ścisłą współpracą w załatwianiu spraw związanych z codziennym prowadzeniem domu (np. zakupy, opłata rachunków). Jak wskazuje się w orzecznictwie (por. uzasadnienie

do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 1996 r., II URN 56/95, ocena, czy osoba „pozostaje we wspólnym gospodarstwie domowym” zależy od okoliczności konkretnego przypadku, przy czym sam fakt wspólnego zamieszkiwania nie może tu mieć decydującego znaczenia [...]. Cechami charakterystycznymi dla prowadzenia wspólnego gospodarstwa domowego może być udział

i wzajemna ścisła współpraca w załatwianiu codziennych spraw związanych z prowadzeniem domu, niezarobkowanie i pozostawanie w związku z tym na całkowitym lub częściowym utrzymaniu osoby, z którą się gospodarstwo domowe

proceedzi, a wszystko to dodatkowo uzupełnione cechami stałości, które tego typu sytuację charakteryzują”. Tym samym przyjąć należy, iż współpracujący do członkowie najbliższej rodziny, pozostający we wspólnym gospodarstwie domowym z osobą prowadzącą działalność gospodarczą, przyczyniający się do prowadzenia działalności, działający na rzecz i w imieniu osoby prowadzącej działalność, zaangażowani w prowadzenie tej działalności.

Mając na uwadze powyższe rozważania prawne i okoliczności faktyczne sprawy Sąd Apelacyjny uznał, że Sąd Okręgowy prawidłowo przyjął, że P. R. (2) jako osoba współpracująca faktycznie wykonywała profesjonalne usługi kosmetyczne w miejscu zamieszkania klientek i zamierza je kontynuować. W zakresie świadczenia usług kosmetycznych to wyłącznie P. R. (2) osiągała przychód w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. P. R. (1) pracował w pełnym wymiarze czasu pracy w energetyce i jednocześnie świadczył usługi wyłącznie w zakresie instalacji elektrycznych i pomiarów. Wszystkie dochody były odnotowywane w księdze przychodów i rozchodów

Ubezpieczona miała odpowiednie certyfikaty i dyplomy z zakresu technika usług kosmetycznych, przedłużania i zagęszczania rzęs, paznokci, a także doświadczenie zawodowe -prowadziła działalności gospodarczej (głównie zajmowała się paznokciami) i była zatrudniona na stanowisku kosmetyczki od dnia 10 października 2012 r. do dnia 14 czerwca 2014 r. w zakładzie fryzjerskim w G. (dyplomy –k. 30, 33 a.s., zaświadczenia – k. 31,37 a.s., certyfikaty – k. 32, 34-36 a.s., świadectwo pracy – k. 39-39v a.s.).

Ubezpieczona po zakończeniu zatrudnienia była zarejestrowana jako osoba bezrobotna i chciała razem z mężem prowadzić działalność gospodarczą. Jeździła z wizytówkami, ogłaszała się w internecie. Jej zadaniem było zamówienie potrzebnych kosmetyków do wykonywania zabiegów. Ponadto zawoziła deklaracje, załatwiała pocztę, bo mąż pracował na etacie i nie miał na to czasu. Dysponowała sprzętem potrzebnym do zabiegów w zakresie pielęgnacji paznokci, rzęs, zabiegów na twarz i ciało. Zajmowała się również wizażem i w weekendy miała w związku z tym dużo usług – zrobienie makijażu. Małżonkowie reklamowali swoje usługi za pomocą wizytówek, które z jednej strony dotyczyły usług kosmetycznych, a z drugiej strony usług elektryczne (przesłuchanie w charakterze strony ubezpieczonej – k. 26-27 a.s., zapis na płycie CD 00:09:01-00:09:13, 00:24:08-00:35:43, płyta CD – k. 28 a.s., przesłuchanie w charakterze strony ubezpieczonego – k. 26-27 a.s., zapis na płycie CD 00:09:01-00:24:08, płyta CD – k. 28 a.s.). Wykonywanie prac kosmetycznych przez ubezpieczoną w domu klientki potwierdziła K. M., która skorzystała z jej usług w październiku i grudniu 2014 r. (zeznania świadka K. M. – k. 26 a.s., zapis na płycie CD 00:02:59-00:08:14, płyta CD – k. 28 a.s., wizytówka – k. 29v a.s.).

Wbrew twierdzeniom organu rentowego pomoc ubezpieczonej nie miała charakteru marginalnego, pomimo, że dochód z jej czynności nie był wysoki.

Przeprowadzone w przedmiotowej sprawie postępowanie dowodowe i dokonane na jego podstawie ustalenia faktyczne i prawne, nie dają podstaw do przyjęcia, iż podjęcie współpracy przez P. R. (2) przy prowadzeniu działalności gospodarczej przez jej męża P. R. (1) dokonane zostało w celu obejścia prawa. Sąd I instancji nie dopuścił się zarzucanej w apelacji obrazy przepisów postępowania ani przepisów prawa materialnego.

Na zakończenie Sąd Apelacyjny podkreśla, że czym innym jest określenie podstawy wymiaru składki oraz wymiar świadczeń z ubezpieczenia społecznego, a czym innym sam tytuł podlegania ubezpieczeniom społecznym. W rozpoznawanej sprawie decyzja organu rentowego, jak również zaskarżony wyrok, dotyczą wyłącznie kwestii podlegania przez wnioskodawczynię ubezpieczeniom społecznym i nie obejmowały wysokości świadczenia z ubezpieczenia społecznego, która to kwestia może być przedmiotem decyzji tzw. „wymiarowej” i nie jest przedmiotem sporu w przedmiotowej sprawie. Podkreślić należy, iż organ rentowy nie jest uprawniony do kwestionowania kwoty zadeklarowanej przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność jako podstawy wymiaru składek

na ubezpieczenia społeczne, jeżeli mieści się ona w granicach określonych ustawą z o systemie ubezpieczeń społecznych (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2010 r., II UZP 1/10, OSNP 2010/21-22/267).

W konsekwencji, wbrew twierdzeniom apelującego, wyrok Sądu Okręgowego należało uznać za prawidłowy. W związku z tym Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację, jak w punkcie pierwszym sentencji wyroku.

Sąd Odwoławczy w punkcie drugim sentencji orzekł o zwrocie kosztów zastępstwa procesowego za II instancję stosownie do treści art. 98 § 1 k.p.c. i 108 § 1 k.p.c. w zw. z § 9 ust. 2 zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800) (75 % z kwoty 360 zł).

SSA M. Gerszewska SSA Bożena Grubba SSA Aleksandra Urban